

Vlieland: ons Indonesië

JOHN VAN VLIET EN KARIN OBDEIJN

Een mooie middag in juni. De boot naar Vlieland telt een handjevol toeristen. Zijn wij ook toerist? Ja. En nee. Want we komen hier voor een kennismaking. Met het eiland, maar vooral met de nieuwe consulent voor Duinbehoud: Hanneke van den Braak.

Op de boot genieten we van de deze zomer zeldzame zonnestralen. Bij het eiland aangekomen dreigt de boot wat op z'n zij te gaan liggen, omdat alle passagiers de grijze zeehonden op die ene zandbank willen zien. Ze zwaaien terug. Als vervolgens de reddingsdienst een proefredding met helikopter komt uitvoeren en iemand op onze boot neerlaat, is het spektakel compleet. Naar Vlieland ga je voor je rust. Hoezo?

Onze nieuwe consulent op Vlieland, Hanneke van den Braak (foto: Bake Mulder).

Het eerste wat opvalt is dat er twee groepen toeristen rondlopen. We zien opvallend veel vijftig plussers en gezinnen met jonge kinderen, die nog buiten het hoogseizoen op vakantie kunnen. En enkele schoolklassen, een weekje op kamp.

We besluiten diezelfde avond bij Hanneke langs te gaan. Ze heeft ons verteld dat ze een kilometer of twee van camping De Lange Paal woont. We fietsen de Postweg af, in de richting van het Posthuis. Dé route die alle toeristen kiezen.

Na een kilometer of twee ontdekken we een zandpad. Geen spoor van bewoning. Geldt het toegangsverbod ook voor dit pad of staat het bord 'vogelbroedterrein' er voor het perceel ernaast?

Het blijkt toch de oprit naar het huis van Hanneke van den Braak en Bake Mulder. Een klein paradijsje, zeker in de ogen van een paar stadsbewoners.

West-Vlieland met rechts een deel van de Kroonspolders. Goed te zien is het Posthuis en links de asfaltcentrale, die midden in de duinen staat (foto: Paul Paris).

Gastrij onthaal

We worden gastvrij onthaald door onze nieuwe consulent. Ze volgt Huibert van Eck op. Haar geëerde voorganger overleed in mei van dit jaar (zie ook DuiNkrant). Na de koffie en koek is er

zelfgemaakt pruimensap. Hanneke begint enthousiast te vertellen. Sinds 1983 woont ze met haar man in dit huis. Van oorsprong komt ze uit Noord-Brabant. Dat dachten we al te horen.

Ze is al een aantal jaren actief in de Stichting Werkgroep Vlieland. Hanneke herinnert zich nog goed het eerste succes van de werkgroep: de gemeente wilde een oud karrenspoor door de duinen verhard. Het zou een mooie fietsroute worden, door het duin. Met de steun van enkele biologen wist de werkgroep dit plan tegen te houden.

Gelukkig maar, want we zien er grote aantallen wulpen vliegen. Hun broedgebied is niet verstoord door een drukke fietsroute. Het fietspad maakte deel uit van de vele plannen van het gemeentelijk bestuur. De Structuurvisie die zij vorig jaar voor het eiland heeft laten opstellen betekende in veel gevallen niet veel goeds voor de natuur. Daarin wordt weer voor de aanleg van nieuwe paden door de duinen gekozen. De recreanten zouden vooral moeten kunnen 'rondfietsen' in een 'fijnmazig natuurland', desnoods ten koste van de resterende rustige stukjes natuur. Duinbehoud, Waddenvereniging, maar vooral de Werkgroep hebben hun ongenoegen duidelijk kenbaar gemaakt.

Het is al donker als wij dit gezellige huis verlaten en onze tent gaan opzoeken. Wat niet eenvoudig is op het onverlichte kampeerterrein van Staatsbosbeheer. Een snorrende houtsnip houdt ons nog even wakker. Na enige indrukwekkende onweersbuien kunnen wij in loop van de volgende dag eindelijk de tent weer eens verlaten. Op naar de Kroonspolders, waar het zoute water weer toegang tot een stuk polder heeft gekregen. Het verschil met de overige, nog zoete gedeelten, is onmiddellijk zichtbaar. Die zijn veel dichter begroeid.

Kiekendieven, lepelaars en aalscholvers vliegen af en aan boven de polders. Een eenzame atalanta trotseert de westenwind. Achter de polders liggen een aantal lelijke gebouwen van Defensie, omgeven door hoge hekken. Het is rustig op oefenterrein De Vliehors. Het Nederlands elftal speelt tegen Mexico. Dus even geen lawaai van vliegtuigen die bommen op afgedankte tanks gooien. Kunnen we ongestoord de welriekende nachtorchis langs de Posthuisweg bekijken. Wij vertrekken met een handvol zeekraal voor in de sla.

Op de foto is de inlaat van zeewater in het middelste deel van de Kroonspolders goed te zien (foto: Paul Paris).

Natuurprojecten

Die avond laat Bake ons wat van de Vlielandse natuurprojecten zien. Zoekie, de hond, mag mee. Naar de bosomvorming bijvoorbeeld: in de duinen op het vaste land op veel plaatsen nog omstreken, maar op Vlieland al jaren praktijk. De in de dertiger jaren aangeplante naaldbossen worden door Staatsbosbeheer geleidelijk omgevormd tot natuurlijk duinbos. Een proces dat nogal eens op protesten stuit. Zo ook op Vlieland.

Toen Staatsbosbeheer zo'n tien jaar geleden met de plannen voor het dunnen van het naalddwoud kwam, ontstond op het eiland nogal wat verzet daartegen. Uitgebreide voorlichting heeft veel, maar niet alle bezwaren van de inwoners kunnen wegnemen. Ze hechten aan hun bos, bevreesd als ze zijn om op een kaal eiland achter te blijven. Het rondje over het eiland leert dat dat wel los zal lopen.

Duidelijk wordt wel dat ook beheerders vaak niet goed weten hoe die omvorming aan te pakken. Op Vlieland wordt het beeld bepaald door experimenten. De afstand tussen de te handhaven bomen verschilt per locatie. Soms mochten vooral fraai gevormde dennen blijven staan. Op andere plaatsen werden dennengroepjes gespaard, temidden van kaalgekapt stukken. Meestal werden de percelen daarna overgelaten aan de natuur, maar soms werd ook daar een handje bij geholpen. Dan werden de berkjes en eiken vast ingeplant. Al met al zijn de Vlielandse bossen er een stuk spannender op geworden.

Vlieland is berucht om zijn militaire activiteiten op de Vliehors. Met moderne tanks schiet men gaten in afgedankt legermateriaal. Bij een voltreffer schudden zelfs in het dorp de koffiekopjes op tafel (foto: Marc Janssen).

Grazen en jagen

Zoals veel natuurterreinen in ons land, hebben ook de Vlielandse duinen te lijden van luchtverontreiniging. De aanvoer van verrijkende stoffen via de regen heeft tot gevolg dat het duin hier dicht dreigt te groeien met grassen en struiken. In het centrale deel van de duinen zijn daarom Schotse

Hooglanders ingezet. Zeven dieren zijn naar het eiland overgebracht, nadat zij hun goede diensten bewezen hadden in de Duursche Waarden langs de Gelderse IJssel. Met de introductie van vee deed helaas ook het hek zijn intrede op Vlieland. Het is immers niet de bedoeling dat de koeien een terrasje gaan opzoeken.

Het lijkt er inmiddels op dat zeven grazers niet voldoende zijn om de vergrassing tot staan te brengen. Uitbreiding van het aantal dieren en van het begraaide gebied lijkt gewenst. Misschien dat op den duur volstaan kan worden met het afrasteren van de dorpscafé's.

Merkwaardig is dat er gewoon gejaagd mag worden op het konijn, terwijl Staatsbosbeheer toch probeert de vergrassing van het duin tegen te gaan. Het zijn immers bij uitstek de konijnen die het karakteristieke open duinlandschap in stand houden. Intensief door konijnen begraaide stukken zijn vooral in de zeereep te vinden. Op die stukken komen we later dan ook de meeste tapuiten tegen, een zeldzaam geworden vogel die open landschappen preferereert. Een heroverweging van de jacht, op basis van de doelen die voor het natuurbeheer vastgesteld zijn, lijkt ons geen slecht idee. Maar ja, waarschijnlijk heeft ook de plaatselijke bakker op z'n tijd een verzetje nodig.

Natuurontwikkeling

Onderweg naar een natuurontwikkelingsproject beklimmen we even het Kijkduin. Bake vertelt dat ook de havik al eens een broedpoging op het eiland heeft ondernomen. Wij kijken van zee naar wad en vice versa, en genieten. Het project zelf blijkt betrekking te hebben op voormalige akker- en graslandjes op het Kooisplek. De bovenste, voedselrijke grondlaag is afgevoerd, zodat het duinzand weer aan de oppervlakte is gekomen. Grondwater, afkomstig van het er naast gelegen Vuurboetsduin, komt er als kwel aan de oppervlakte. Het valt ons op dat er nog stukken van de weidepalen uit het zand steken: die zijn blijkbaar gewoon mee 'ontwikkeld'. Het vroegere landbouwkundige gebruik is daardoor nog zichtbaar.

Ook de schaatsbaan noordelijk van Oost-Vlieland, het enige dorp op het eiland, heeft een behandeling ondergaan. Door het afvlakken van de oever is langs de plas in dit bos een fraai leefgebied voor amfibieën en libellen ontstaan.

Bouwen en graven

Als we volgende dag boodschappen gaan doen, passeren we een bouwterrein vlak bij het dorp. Het gaat om 1,8 hectare, bedoeld voor woningbouw.

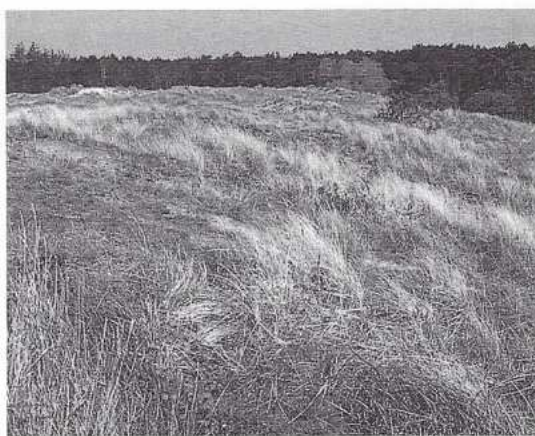
Duinbehoud en de Werkgroep Vlieland hebben tegen deze aantasting van het duin tot bij de Raad van State geprotesteerd. Helaas vergeefs: het is al op de schop genomen. Vreemd genoeg blijkt er op dit moment niet meer dan één huis in aanbouw te zijn. Ook op het achter de haven gelegen industrieterrein is het even schrikken. We drukken ons vriende-

Midden in het duin staat de asfaltcentrale. Binnenkort wordt deze eindelijk opgeruimd (foto: Marc Janssen).

lijk uit als we zeggen dat het daar een rommeltje is. De idylle van het mooie eiland wordt toch wat verstoord. Om van de schrik te bekomen strijken we neer op het terras achter het Armhuis. We hebben ons koffiekoeke net op tijd op voordat de witte pauw die te pakken heeft. Langs de Noordzeekust terugfietsend stuiten we vervolgens op hotel Seeduyn. Omdat het uitzicht op het terras wel beter kon, werd een ervoor gelegen duinrug door de uitbater afgeschoven. Kennelijk heeft Vlieland iets weg van Indonesië. Allebei prachtig, maar er kan veel. Althans voor degenen die de juiste contacten heeft. Afgraving van de duinrug voor

Op de foto het duin van 1,8 ha, dat voor woningbouw op de schop zal gaan (foto: Marc Janssen).

Een hoog duin van 12 meter hoog is afgegraven ten behoeve van woningbouw. Een ingreep die nauwelijks valt voor te stellen in 1998 (Foto: John van Vliet).

het naastgelegen Strandhotel kon tot dusver gelukkig voorkomen worden.

Aangekomen op de belangrijkste bestemming van de meeste vakantiegangers, het Posthuis op het westelijke puntje van Vlieland, vernemen we dat ook voor dit stukje eiland bouwplannen worden voorbereid. Het is de bedoeling het pannenkoekenhuis uit te breiden met vakantiewoningen. Zoals met alle plannen op het eiland, dat voor het overgrote deel bestaat uit natuurgebied, is het onvermijdelijk dat dit ten koste gaat van de duinen.

De Waddenvereniging trekt het verzet tegen dit plan en heeft, mede namens Duinbehoud en de Werkgroep Vlieland, een eerste slag gewonnen. De rechter is het met ons eens dat het bestemmingsplan geen uitbreiding toestaat. De geserveerde cranberrytaart smaakt ons dan ook prima. Alleen het uitzicht kan nog beter. Maar daar komt verandering in: de vlakbij gelegen asfaltcentrale, midden in het duin, wordt binnen afzienbare tijd eindelijk verwijderd.

Alert blijven

Een goede reden om nog eens terug te komen hier. Want Vlieland is nog steeds een prachtig stukje Nederland. Waar nog rust en ruimte is. Ondanks de plannen en activiteiten van enkele invloedrijke eilanders, die steeds opnieuw een bedreiging vormen voor het duinlandschap. En ook al is er maar één verharde weg van het dorp naar het Posthuis en geen geasfalteerd fietscircuit, zoals de gemeente wilde. De Werkgroep Vlieland heeft dan ook geen reden achterover te leunen. 'We laten zeker van ons horen, als de gemeente of een particulier weer een leuk plan heeft bedacht dat ten koste gaat van de natuur. En al is het een kleine gemeenschap, ik houd niet mijn mond. Iedereen mag weten wat ik ervan vind', verklaart Hanneke van de Braak. 'Ik ben blij dat de werkgroep kan beschikken over de deskundigheid van biologen en juristen, die zeer begaan zijn met ons eiland.'

Er zijn in ieder geval twee enthousiaste Vlielandgangers bijgekomen. Want het eiland heeft veel te bieden: zon, zee, wind, rust, duinen, fietspaden (met gezellig knerpende schelpen) en volop leefruimte voor planten en dieren: van zeedistels, kraal en lamsoor tot foeragerende lepelaars, snorren de houtsnippen en - ook dat hoort bij de natuur - af en toe een teek.